

ODLUKA ZA SCILU. PISMENE KONTROLE NASTAVNOG USPJEHA U ŠKOLSKOM VJERONAUKU

BERNHARD JENDORFF

Justus-Liebig-Universität
Fachbereich 04
Institut für Katholische Theologie
Karl-Glöckner-Straße 21 H
D -35394 Gießen

Primljeno: 10/2002.
Izvorni znanstveni rad
UDK 268:371.275
371:275.268

Sažetak

Priincipijelna odluka Božjeg naroda da se približi ljudima današnjeg demokratskog i sve više individualističkog i pluralističkog društva, potaknula ga je da služi učenicima s ponudom »vjeronauka«. Cijena za to bila je gubitak izrazitog župnokatehetskog profila u školi. Zauzvrat je Crkva koja se uputila u školu u njoj dobila proširen krug slušatelja Božje riječi. Vjeronauk kao kreativni školski predmet bogat metodičkim varijantama, sudjeluje u mjeranju, prosuđivanju, vrednovanju principijelnih teškoća te manje uspješnim učenicima pokazuje učinkovitije nastavne puteve. Ovaj članak formulira 14 uputa koje pomažu u nevolji, kako bi neugodna pismena kontrola nastavnog uspjeha bila primjenjivana bez većih šteta.

Ključne riječi: razina zahtjeva ispitnih zadataka, radovi/pismeni testovi/provjere/testovi na vjeronauku, radno vrijeme, vrednovanje, mjerilo vrednovanja, tehnika pitanja, pravednost, društvo, informativna funkcija kontrole nastavnog uspjeha, župna kateheza, Crkva kao Crkva koja ide prema, nastavnička očekivanja, rezultat, mjerenje rezultata, kontrola nastavnog uspjeha, metanastava, metode, vjeronauk kao kreativni predmet, religiozni odgoj, test

Religijske pedagoginje i vjeroučitelji¹ prevaljuju naporan profesionalni put. Odgovaraju na izazove putem društva i Crkve. Savjesni kršćani za svoj predmet stručno prosuđuju konceptualna, sadržajna ili metodička dobra, plauzibilno postavljaju prioritete te prihvaćaju životno izvedive kompromise zbog čitavog religijskog odgoja u crkvenoj zajednici i školi. Posljedice njihovih odluka ne pojavljuju se samo na razini posjedovanja. Potrebno je utvrditi i gubitke. Razumljivo je da religijski pedagozi jamče samo za svoje dokazima potkrijepljeno djelovanje.

Posuvremenjenje je važno obilježje Crkve učiteljice na njenom putu geografskim prostorima te neponovljivim vremenom.

ODLUKA ZA CRKVVU PROLAŽENJA/ TRAŽENJA (HINGEH-KIRCHE)

U demokratskom društvu vjeronauk je obilježen institucijom »škole«. Stoga se katehetski zadaci ne mogu ispunjavati kao prethodnih desetljeća.² Zahvaljujući vjeronauku kršćanska je zajednica prisutna i na izvancrkvenom području. Na vjeronauku mladi ljudi sve individualiziranijeg i pluralističnijeg društva slušaju spasonosnu vijest o Bogu koji je Otac koji majčinski lju-

¹ Dalje u tekstu koristim isključivo muški rod kako bih uštedio na prostoru.

² Usp. R. PALOŠ, *Religionsunterricht in Kroatien. Spiegelbild eines Jahrhunderts*, u: »Katechetische Blätter« 124(1999)312-315, vidi str. 315.

bi prihvaćajući čovjeka a da od njega ne traži prethodna ostvarenja. Mladi, danas u pravilu konfesionalno nezainteresirani i bez volje za »Crkvom«, žele razumjeti ono što vjeruju. Druže se te daruju povjerenje samo onim osobama koje im govore doista prihvatljivo, što konačno »nosi« čovjeka. Stasajuća generacija ne želi se tradicionalno vezati već (relativno) slobodno odlučiti za ili protiv ponude spasonosne Božje moći, ispunjenog života.

Proširenje područja na koje je Crkva poslana i njezinih naslovnika već je u drevnoj crkvenoj povijesti³ utjecalo na količinu sadržajnih elemenata, ali ponajprije na metode objave, podučavanja i tumačenja Božje riječi koja čini dobro ljudima.

Navještaj evanđelja nije privilegij braće u službi. Daljnje naviještanje Radosne vijesti pripada općem svećeništvu Božjeg naroda (usp. 1 Petr. 2, 9). »Djelo evangelizacije je« – prema Drugom vatikanskom saboru i apostolskom nagovoru »Evangelium nuntiandi« koji ga slijedi – »temeljna dužnost Božjeg naroda«⁴. Mnoštvo pojmova koji se u Novom zavjetu upotrebljavaju za navještaj – npr. proglašavati, propovijedati, podučavati, tumačiti, razlagati, govoriti, reći, posvjedočiti, uvjeriti, priznavati, dokazati, opominjati, kuditi – upućuju Isusove učenike na to da svatko može ostvariti svoj specifični doprinos u naviještanju.⁵ Tako laici kao i svećenici trebaju nastojati oko didaktike prenošenja Radosne vijesti naslovnici – npr. u obitelji, župnoj katehezi i školskom vjeronauku, kako bi pravovremeno, stigli izravno ljudima.⁶

Želi li se da vjeronauk u javnoj školi ostane redovan predmet za koji jamči država kao institucija i ne želi li se da on bude sveden na neku posebnu ulogu, mora se mijenjati u skladu s izmijenjenim okolnostima. To također znači odustajanje od uobičajene župnokatehetske koncepcije te

teološki kreativno stvaranje školskih elemenata kao što je npr. kontrola nastavnog uspjeha.

Religijski pedagozi i župni katehete će u 3. tisućljeću nakon vremenske prekretnice iznova odrediti specifične ciljeve i namjere te sadržaj svojih djela, kao i vlastitu organizaciju nastave na području svoga rada. To se ne treba dogoditi da bismo se bolje uzajamno zaštitili ili u vlastito područje upisali što više dodatnih stečevina, već kako bismo našli puteve suradnje. Preorati polje specifičnim metodama ne znači drugo ostaviti neobrađenim. Samostalni i samosvjesni svjedoci Božje riječi znaju da samo zajednički ispunjavaju svoj zadatak, a to znači da se na višeglasnom društvenom tržištu valja javiti samo usklađenim djelovanjem.

Želi li Božji narod – Crkva – sudjelovati u stvaranju današnjeg konkretnog društva, radi spasenja čovjeka spušta se sa crkvenog tornja i »kuša« prašinu s ulice u postnacionalno crkveno doba. Tu se također utjelovljuje Bog. I tu on želi razapeti svoj šator i biti s ljudima. Crkva će preživjeti samo ako u dolinama utjelovljenja postane ekspedicija traženja. Crkva nasljeđuje svog Gospodina kada i sama ide ljudskim putevima.

Laici i svećenici koji dnevno u teološkoj školskoj nastavi uzimaju na sebe obvezu prenošenja znanja, spoznaja i sposobnosti u »predmetima« religije i kršćanske vjere te daleko od zaštićujuće sjene crkvenog tornja često teško raspoznaju znakove vremena, spoznaju napetosti između stvarnosti i

³ Usp. A. AUGUSTINUS, *De catechizandis rudibus* 9, 12, 13.

⁴ *Evangelium nuntiandi* VI 59.

⁵ Usp. H. KÜNG, *Die Kirche*, Freiburg 21967, str. 443.

⁶ Usp. R. ENGLERT, *Glaubensgeschichte und Bildungsprozeß. Versuch einer religions-pädagogischen Kairologie*, München 1985.

idealizma »postajanja Crkvom«: društvo od Crkve i njenih članova očekuje da ne pokušavaju vladati, već nesebično služiti. Ako Crkva nije služiteljica, ne služi ničemu. Tako ona na vjeronauku mladima treba dijakonijski pružiti životnu službu »prve pomoći« ulaženjem u djelatnu stvarnost koja obilježava učenike. Tako može i ljude koji su daleko od Crkve uključiti u ponudu kršćanskog svjetonazora i tumačenja svijeta te, kao posljedicu toga, u kršćanski odgovorno djelovanje. Tamo gdje mladi stvarno uokolo sjede, stoje ili plešu na neuobičajen način, polifono pjevaju, gotovo religijski slave ili su rezignirano žalosni, te mucajući propituju o konačnom smislu, vjeronauku se postavljaju osnovni zadaci. To je mladima u pravilu prvo mjesto dodira s evanđeljem. U tome je možda presudna razlika od proteklih vremena u kojima je katehetski četverokut – obitelj, društvo, crkvena zajednica i škola – bio na neki način jednoglasan.

ODLUKA ZA VJERONAUK KAO KREATIVAN PREDMET

Načelna je odluka Crkve da se evangelizacija ostvaruje i kao vjeronauk, ali ne kao apstraktan predmet već kao radno učinkovit, kreativan predmet u školi. Za religijske pedagoge i vjeroučitelje zaključci su uzbudljiviji:

Kršćanin koji živi zahvaljujući pomoći bližnjih te preživljava samo zahvaljujući Božjem prihvaćanju oslobođenom zahtjeva za postizanjem rezultata te njegovim darovanim novim počecima, mora rezultate svojih učenika na kraju nastavnih procesa koje je inicirao i moderirao u kognitivnom području pravedno: a) mjeriti, b) prosuditi i c) vrednovati.

Vjeroučitelj koji je i slab čovjek koji proživljava dvojbe između religijskog pe-

dagoga i vjeroučitelja, gaji izvjesne simpatije i antipatije prema jednom ili drugom učeniku. Kao i ostali nastavnici, vjeroučitelj kod ispravljanja testa također podliježe promjenama svog raspoloženja i poteškoćama u koncentraciji. Dopušta da na njega djeluju prethodne informacije. Zbornica je prikriveni dodatni korektor napisanog teksta. Neprocjenjivo milosrđe religijskog pedagoga prema učenicima u sukobu je sa subjektivnom pravednošću nastavnika.

Religijski pedagozi, koji s mladima kao jednakopravnima i jednakovrijednima raspravljaju o Bogu, svijetu, smislu i vrijednosti života, o religiji i vjeri, o normama djelovanja – npr. o pravednosti prema osobama i predmetima – uz kognitivno polje rada koračaju i putevima afektivnog podučavanja i učenja, koji su oslobođeni pritiska za postizanjem rezultata i strahom od testa. Ravnodušnost i dokolica – latinski »schola« – moraju se i dalje doživljavati u školi. »Škola ima golemu prednost što ne mora sve i sva podređivati koristi; važniji zadaci za čovjeka i ljudsko obrazovanje nalaze se s one strane pragmatizma i dokazivanja u radu: npr. u kontemplaciji, u udubljivanju u stvarno stanje oslobođenom od cilja.«⁷

Mladi se prirodno raduju rezultatima. Većina generacije koja je u fazi sazrijevanja radije se uspinje u društvu negoli iz nje ga izlazi. Ona je svjesna da spremnost na rad na odlučujući način određuje njenu budućnost. Tako škola sa zahtjevno-poticačnim odgojnim stilom postaje važna instanca za daljnji društveni uspon mladih.

Školsko učenje nezamislivo je bez rezultata koji se mogu utvrditi. I u predmetu

⁷ H.-K. BECKMANN, *Leistungsforderungen in der Schule aus schulpädagogischer Sicht*, u: isti (ur.), *Leistung in der Schule*, Braunschweig 1978, str. 33-58, vidi str. 40 sl.

»vjeronaka« koji je primjereno zahtjevan prema učenicima radi njihova napredovanja, mladi po kontroli nastavnog uspjeha sami sebe potvrđuju i doživljavaju priznanje drugih. Time jača njihov osjećaj samopoštovanja. Pozitivno se utječe na njihov daljnji proces učenja. Učenici upoznaju svoje mogućnosti i granice u usporedbi s drugima. Njihova samoprocjena postaje realnija. Mladi bi u budućnosti mogli stvarati bolje odluke u pogledu svojega djelovanja.

ODLUKA PROTIV HARIBDE

Pismena i usmena kontrola nastavnog uspjeha nalik su svladavanju Scile i Haribde: Scila – morsko čudovište nastanjeno u pećini – ima prema Homeru⁸ dvanaest ružnih ruku i nogu te šest vratova s groznim glavama. Svaka od njih pokazuje tri reda oštrih zubi, koji mornarima otetim s brodova neizbježno donose smrt. Neman Haribda⁹, iz koje vri voda, vreba ispod stijene koja se nalazi nasuprot Scili. Ona tri puta dnevno u morskom tjesnacu srce strašno more i tako stvara valove i virove. Čitav brod, sve je posvećeno smrti. Božanstvena Kirka savjetuje Odiseju: Bolje je da šest suputnika nedostaje na brodu, nego ih sve odjednom izgubiti.¹⁰

Lukavi kralj Itake slijedi savjet božica, no prešućuje svojim suputnicima fatalno visoku cijenu nastavka putovanja.¹¹

Niti jedan religijski pedagog ne može bez posljedica proći kroz tjesnac izvan »kontrola nastavnog uspjeha«. Pred njega se postavlja pitanje: izgubiti čitav vjeronaučni brod, prepustiti sve na milost i nemilost vrtlogu Haribde, ili dopustiti gubitak »samo« nekoliko vrijednih župnokatehetskikh elemenata prolazeći pored čudovišne Scile? Odluka za Scilu ne stavlja na kocku čitav pothvat zvan »vjeronauk«.

Posljedice koje proizlaze iz dobro potkrijepljenih odluka, tako npr. ne htjeti vidjeti utemeljenje vjeronauka kao redovnog školskog predmeta, koji od učenika zahtijeva rezultate, prikazati ih po mogućnosti bezazlenije ili čak poput Odiseja prešutjeti neizbježne gubitke, nije dostojno teologa. On je odgovoran za svoje odluke te je otvoren za daljnji dijalog. Religijski pedagog svojim suradnicima čini transparentnim činjenice, koliko god za nj bilo teško trpjeti gubitke pastoralnih djela, liturgijskih ostvarenja, boja i tonova. On svojim učenicima i njihovim roditeljima ustrajno tumači didaktičku funkciju kontrole nastavnog uspjeha, posljednje ali i ne najvažnije faze na nastavnom putu: prije svega kao informacije učeniku o stvarnoj razini njihova znanja i trajnog poticaja mladih osoba.

ODLUKA ZA PRIDRŽAVANJE ČETRNAEST UPUTA KOJE POMAŽU U NEVOLJI

Odluke za kreativni predmet »vjeronauk« formuliraju se dalje u tekstu kao životno važne upute.¹²

U školskoj ih se svakodnevici ne želi primjenjivati kruto već temeljito jer je vjeroučitelju na osjetljivom dijelu puta »pismena kontrola nastavnog uspjeha« u neku ruku dobra dok ide u školu.

1. Izdrži tegobe kontrole nastavnog uspjeha u ljubavi prema učenicima i pravdnosti prema teološkoj »stvari«!

⁸ Usp. HOMER, *Odiseja* XII, 85-102.

⁹ Usp. HOMER, *Odiseja* XII, 101-126.

¹⁰ Usp. HOMER, *Odiseja* XII, 109 sl.

¹¹ HOMER, *Odiseja* XII, 223.

¹² Usp. B. JENDORFF, *Wegweisungen für die Lernerfolgskontrolle*, u: »ru. Ökumenische Zeitschrift für den Religionsunterricht« 31(2001)1, 24-26.

Nasljedovatelji Isusa Krista Radosnom viješću o bezgraničnoj ljubavi prema ljudima dobivaju neslućene sposobnosti koje »omogućuju« ono što traži opći poslovni etos. Prvenstveni zadatak religijskog pedagoga je da sije, a ne da grčevito traži korov u rastućem sjemenu, smatrajući da zna bolje od drugih (usp. Mt 13, 24-34).

2. Promisli: u školi se baviš poučavanjem koje je usmjereno na prenošenje znanja a ne držiš sat župne kateheze neovisan o rezultatima.

Jednostrani izlazak vjeroučitelja iz okvirnih školskih uvjeta koji se odnose na sve predmete ne uspijeva. On ne uvažava da rezultat pripada numeričkom, brojevom i mjerljivoj sadržaju svijeta inteligentnih bića. Humani rezultati koji potiču život su društveni zadatak i ispunjavanje osnovnih ljudskih životnih potreba.

Tko iz pogrešno shvaćene ljudskosti dijeli »jedinственe karitativne dvojke«, prezire svoj predmet i ne udovoljava izraženom osjećaju mladih ljudi za pravednošću. On destabilizira osnovu obveznog nastavnog predmeta »religije« u školi. Pa, koga još čudi kada kolege nastavnici ostalih predmeta vjeronauku daju marginalno mjesto?!

3. Pripremi etapu »kontrola nastavnog uspjeha« stručno-znanstveno i didaktički temeljito kao i prethodni proces poučavanja i učenja!

Prije nastavnog procesa nastavnik stvara trenutnu »sliku svoje nastavne grupe«, analizira stavove učenika prema temi koja će se obrađivati te u skladu s tim formulira globalni cilj nastavne jedinice. To ne uključuje samo fazu »motivacije«, »problemsko stajalište« o »pokušajima rješavanja problema« i učeničkim »rješenjima« do faze »utvrđivanja«, »sažetka« i »zadataka«, već i fazu »kontrole nastavnog uspjeha« – bilo

da se ona zove regionalni test ili pismeni ispit, provjera ili rad. Već kod nastavne pripreme potrebno je formulirati zadatke koji odgovaraju ciljevima nastavnih faza.

4. Mora ti biti jasna funkcija kontrole nastavnog uspjeha kako se ne bi izrodila u odbojno discipliniranje!

Kontrola nastavnog uspjeha ima prvenstveno trostruku informativnu funkciju:

a) Za učenika koji treba da zna koliko je uspješno prevalio nastavni put.

b) Za roditelje koji putem kontrole nastavnog uspjeha dobivaju informacije o aktualnim rezultatima svog djeteta u nastavnoj grupi.

c) Za nastavnika kojem kontrola nastavnog uspjeha pokazuje u kojoj je mjeri ciljano usmjereno započeo svoj nastavni proces i uspješno ga završio. Sumnjivi učenički rezultati za nastavnika su poticaj da preciznije stavi pod lupu nastavni put kod utvrđivanja gradiva.

5. Kod vjeronauka problemski usmjerenog prema učenicima odaberi kao mjerilo prosuđivanja ciljeve poučavanja i učenja specifične za nastavne grupe!

Mjerilo prosuđivanja kontrole nastavnog uspjeha ponajprije se određuje učenicima te s njima raspravlja. Moguća su četiri mjerila:

a) Intrasubjektivno mjerilo koje uspoređuje ostvarene rezultate učenika prije i poslije nastavnog procesa. To je mjerilo prikladno za pojedinačnu nastavu ali ne kod današnje većine učenika čije je individualno polazište samo u naznakama poznato nastavniku koji ispituje.

b) Intersubjektivno mjerilo kod kojega se učenički rezultati vrednuju ocjenama od 1 do 6 u odnosu 5% – 15% – 30% – 30% – 15% – 5%. To je mjerilo neprikladno za vjeronauk jer u nastavnoj grupi raste kon-

kurentsko razmišljanje, slabi društveno učenje kojem religijski pedagog uvijek teži.

c) Izvana formulirani ciljevi podučavanja i učenja nastavnog plana ministarstva uzimaju se kao mjerilo. No, oni otežavaju osnovnu odluku nastavnika da na vjeronauku radi problemski usmjereno prema učenicima.

d) Prihvate li se nastavni ciljevi koji uvažavaju pretpostavke o rezultatima nastavne grupe kao mjerilo kontrole nastavnog uspjeha, to može biti i pravedno prema konkretnim učeničkim potrebama i interesima kao i prema navještaju vjere. Učenici dokumentiraju koliko su se na kraju nastavne jedinice približili njenim ciljevima.

6. Variraj razinu zahtjeva za zadatke koje treba rješavati!

Zadaci koji su važni za kontrolu nastavnog uspjeha proizlaze iz prethodno formuliranih mogućih zadataka. Ispituje se osnovno teološko znanje, nespecijalizirane (nastavnikove) teme.

Razina zahtjeva ispitnog zadatka određuje podjelu bodova kod vrednovanja rezultata:

a) Reproduciranje se nagrađuje se jednim bodom.

Sljedeća četiri primjera moguća su za test nakon obrađene teme »Pavao« u 5./6. razredu.

»Pavao je munjevitom brzinom izmijenio svoj život. Molim te, napiši po kojem je doživljaju, nazvanom prema jednom mjestu, Savao postao Pavao! (1 bod)«

b) Dva boda dodjeljuju se učeniku koji je svojom obradom zadataka dokazao da je novim odnosima znao primijeniti stečena znanja i sposobnosti te naučeno reorganizirati među novim pitanjima.

»Pavao je govorio mnogo jezika. Na sljedećem popisu precrtaj one jezike koji-

ma nije vladao: arapski – aramejski – grčki – hebrejski – latinski – španjolski – turski! (2 boda)«

c) Rezultat koji je plod transfera donosi tri boda. Ispitanik je osnovne principe naučene na vjeronauku znao prenijeti na slične zadatke.

»U nastavi si upoznao Pavlov život. Molim te, ponovno izdaj tjalicu za ovim čovjekom kako bi ga se iznova moglo točno prepoznati! (3 boda)«

d) Četiri boda daju se za kreativne rezultate, razmišljanje koje rješava probleme ili otkrivanje misaonih postupaka.

»Čuo si o Pavlovu misionarskom radu. Molim te, napiši jednom muslimanskom kolegi što danas kršćanski misionar može naučiti iz Pavlovog misijskog rada (4 boda).«

Test koji se npr. sastoji samo od reprodukcijskih zadataka je nepotpun.

7. Izbjegavaj monotono sivu metodičku paletu koja demotivira učenike!

Metodička paleta bogata varijantama koja nastoji udovoljiti različitim učeničkim tipovima i njihovim individualnim sposobnostima, pokazuje tri osnovne boje/karakteristike*:

a) Zatvorene zadatke: npr. zadatke s jednim ili višestrukim izborom odgovora – zadatke »preuređivanja« ili uspoređivanja.

Primjer: 9)/10. razred, tema »Katolička crkva i društveno pitanje«: pitanje u nizu – zadatak izbora: »Obradili smo što je katolički društveni nauk te što on želi. Molim te, zaokruži odgovor koji je u skladu s katoličkim društvenim naukom!«
 iskorjenjivanju sviju društvenih zabluda – obraćanju nevjernika i komunista – provođenju socijalizma – klasnoj borbi – reformi struktura i uvjerenja – ostvarenju zapovijedi ljubavi (2 boda)«.

b) Poluzatvorene zadatke: npr. zadatke ispravka – zadatke nadopunjavanja na vre-

menskoj ljestvici, skici karte, tabeli, grafici, crtežu, shemi ili dijagramu – zadatak »preuređivanja«

Primjer: 7./8. razred, tema »redovi« i »samostani«:

Pojmovno tumačenje: »Ključna riječ pravila benediktinskog reda je 'discretio'. Prevedi ovu riječ i ukratko je objasni primjerom! (1+3 boda)«

c) Otvorene zadatke: npr. zadatke – sastavke: pismo čitatelja, novinsko izvješće, optužnica ili obrana, članak iz leksikona, referat ili opis sata – zadatke vizualizacije – zadatke sa slikovitim pričama

Primjer: 9./10. razred, tema »Država i Crkva«:

Argumentacija *za* i *protiv*: »Krist ima dva mača (Lk 22, 38). Duhovni je dao izravno papi. Car je dobio svjetovni papin mač koji ga je pomazao i posvetio. Mišljenje: »U našoj se zemlji danas moraju rješavati problemi između Crkve i države prema teoriji dvaju mačeva Petra Damijanija (1007-1072).« Molim te, pismeno obrazloži svoje odobravanje ili odbijanje izrečenog mišljenja! (4 boda)«

8. Pazi na formalnu i teološku kvalitetu zadatka!

Učenik se ne sučeljava iznenada sa zadatkom. Kratka uvodna rečenica povezuje zadatak s prethodnim procesom podučavanja i učenja.

Jasno izražen i razumljiv zadatak ima gramatičku postojanost i teološku preciznost.

Formulacija »molim« u zadatku nije floskula šefa koji delegira rad. Ona je izraz poštovanja kompetentnog pedagoga prema mladima koji rade.

Kako u nastavi tako i u kontroli nastavnog uspjeha ne smije biti dvostrukih pitanja ili dvaju uzastopnih zadataka. Potrebno je isključiti inverzna pitanja. Upit-

na zamjenica mora uvijek biti na početku rečenice.

Za nastavnika također vrijede obvezna pravila pravopisa i interpunkcije.

Na listu sa zadacima, npr. kod tekstova s prazninama za nadopunjavanje, učenici imaju – prostor za pisanje odgovarajući veličini njihova rukopisa.

Intenzivnu stručno-znanstvenu pripremu nastavne jedinice vidimo i u kontroli nastavnog uspjeha. Stručna terminologija na nastavnom putu i u tekstu su identične.

9. Napravi dobre preduvjete za koncentraciju učenika!

Prije svega mladi učenici mogu se samo vrlo rijetko 45 minuta koncentrirati na test. Za njih je korisno izmijenjivati oblike zadataka i razinu njihove zahtjevanosti. Dovoljno vremena za rad daje bolje rezultate negoli premalo vremena što kod učenika izaziva nepotreban stres.

10. Svakako sam napiši koncept testa prije njegove završne verzije!

Zadaci trebaju biti provjereni s obzirom na formalnu točnost, jezik i teologiju. Ispravci se u pravilu najavljuju.

Nastavnička rješenja u fazi ispravljanja testa služe kao razina očekivanja. To je privremeni instrument koji pokazuje kako nakon zajedničkog puta podučavanja i učenja može izgledati ispravno odgovaranje na zadatke! Nastavnička razina očekivanja kod ispravka nije apsolutno postavljena. Ona nije u suprotnosti s kreativnošću i neslućenim mogućnostima rješenja učenika.

Ovo je krajnji trenutak kad nastavniku mora biti jasno, a to treba potom reći i učenicima, kako je kod ispravka postupao s pravopisnim pogreškama. Prijedlog:

a) U nastavnim grupama mladih učenika označavaju se pravopisne pogreške. One se ne boduju.

b) Otprilike od 7./8. razreda formalnosti u testu moraju biti besprijekorne. Pogrešno napisane teološki važne riječi kao i teološki nejasne formulacije povlače za sobom oduzimanje bodova prema razredu i vrsti škole.

11. Učenicima jasno protumači mjerenje tvog naglašavanja!

Učenici iz radnog lista saznaju koliko je ostvarenih bodova potrebno za određenu ocjenu.

Postoje dvije mogućnosti:

a) Zbroj bodova koji se trebaju postići dijeli se sa šest. Svaka od šest ocjena nosi jednak broj bodova.

b) Polovica bodova koje treba ostvariti nalazi se u pozitivnom području od 1 do 4. Broj bodova raste od ocjene »vrlo dobar« do »dovoljan«. Druga polovica ukupnog broja bodova uvrštava se u ocjene 5 i 6.

12. Za vrijeme testa ne mijenjat zvanje!

Donekle opuštena atmosfera na ispitu ne »podnosi« da se pedagog koji ispit nadzire pretvori u detektiva, da se šulja oko učenika koji rade te traži dokaze kako bi ulovio one koji se usuđuju pokušati varati. Učenici znaju mnogo više trikova no što to može zamisliti i najpažljiviji kontrolor. Objavljuje se odmor budnog pedagoškog oka.

Neugodno je i osjeća se kao nepravda kada nastavnik za vrijeme rada djelomične rezultate učenika čita »odozgo prema dolje«, komentira ih ili čak ocjenjuje.

13. Brzo ispravi testove!

Test koji dugo leži na nastavnikovu pisaćem stolu gubi smisao. Nakon četiri tjedna »čekanja«, kod učenika se rasplinu i važno protumačeni zaključci. Rezultati testa moraju imati učinka neposredno na sljedeći nastavni proces.

14. Nakon vraćanja ispravljenog testa i rasprave o njemu pokaži pedagoško zanimanje za rezultate svojih učenika!

Vjeroučitelj uvijek raspravlja sa svojim učenicima o napisanom testu. Na temelju dokumentiranih primjedbi o nepotpunim rezultatima ne možemo isključiti ispravke načina podučavanja i učenja. Za loše radne rezultate ne možemo uvijek smatrati odgovornom učeničku glupost i lijenost. Nastavnici također griješe, npr. kada gradivo nude na raspravu preslabo protumačeno ili kada učeničkom svijetu nedovoljno približe teološki sadržaj.

Nakon kontrole nastavnog uspjeha, pri čemu je naglasak uvijek na »uspjehu«, učenici koji su ostvarili slabije rezultate ne smiju rezignirani, »polumrtvi«, ostati zaboravljeni u nastavnom procesu. Potrebna im je pomoć milosrdnog Samaritanca (usp. Lk 10, 25-37). Religijski pedagog savjetuje djeci koja imaju problema u nastavnoj grupi kojim nastavnim putevima u budućnosti mogu ići jer obećavaju više uspjeha. Savjetodavni razgovor pretpostavlja sposobnost uživanja i zahtijeva dosta vremena. Čovjekoljubiv religijski pedagog kojega na njegovom profesionalnom putu pokreće duh Božji, svojim djelovanjem dokazuje da imenik za nj nije »knjiga nad knjigama«: čovjek se ne dokazuje samo putem mjerljivih nastavnih uspjeha i prihvatljivih ocjena. Čovjekova vrijednost i ugled, kako objašnjava teolog, prekoračuju provjerljivu produktivnost i radnu snagu. Kao što za čovjeka čiji se put raščlanjuje na zelene i crvene faze, tako i doživotnom putu nalaženja identiteta čovjeka pripadaju postizanje ciljeva, doživljavanje granica, podnošenje neuspjeha i traženje puteva ostvarivanja cilja bez komplikacija.

U mnogim nastavnim grupama potrebna je metanastava o neugodnoj ali potrebnoj etapi »kontrola nastavnog uspjeha«.

Religijski pedagog i vjeroučitelj je dušobrižnik koji teološki objašnjava i dokazuje, koji prihvaća realnost kakvom se ona predstavlja, oblikuje je poboljšavajući ljude te čini transparentnom kršćansku dimenziju života.

»Uspjeh nije Božje ime« (M. Buber). Znanja spoznaje ili sposobnost koji se utvrde kontrolom nastavnog uspjeha mogu međutim postati putevi ka intelektualnoj raspravi o Božjem imenu.

*Prijevod s njemačkoga:
Kristina Tremljan*

Literatura:

JENDORFF, B., *Religion unterrichten – aber wie? Vorschläge für die Praxis*, München ³1997, str. 224-249.

JENDORFF, B., *Lernerfolgskontrolle und Leistungsmessung*, in: G. BITTER – R. ENGLERT – G. MILLER – K. E. NIPKOW (ur.), *Neues Handbuch religionspädagogischer Grundbegriffe*, München 2002, str. 468-472.

NIPKOW, K. E., *Religionsunterricht in der Leistungsschule. Gutachten – Dokumente*, Gütersloh 1979.

NIPKOW, K. E., *Leistung, Leistungsbewertung*, u: N. METTE – F. RICKER (ur.), *Lexikon der Religionspädagogik*, Bd. 2, Neukirchen-Vluyn 2001, str. 1211-1216.

REIL, E., *Lern- und Erfolgskontrolle*, u: F. WEIDMANN (ur.), *Didaktik des Religionsunterrichts*. Neuausgabe, Donauwörth ⁷1997, str. 392-408.

SCHEILKE, C. T., *Leistungsbeurteilung im Religionsunterricht der Grundschule*, u: F. SCHWEITZER – G. FAUST-SIEHL (ur.), *Religion in der Grundschule. Religiöse Erziehung und moralische Erziehung*, Frankfurt am Main ²1995, str. 167-177.